

GLASILO

HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA U MARIBORU

PROSINAC 2008. - Broj 25 - GODINA IX

2000 Maribor, Partizanska c. 12/II, web: www.hkd-mb.si, e-mail: info@hkd-mb.si

POLOŽAJ HRVATSKE ZAJEDNICE U SLOVENIJI

Hrvati v Sloveniji: tako blizu, a tako daleko. Ali pa niti ne?

NEUMORNA PROMOTORICA KULTURE

CETINSKE LISTINE I DRŽAVOTVORNOST HRVASKE

BOŽIĆNE PJESME

Čestit Božić i sretna Nova godina

Uvodna riječ

Drage čitateljice i čitatelji, dragi prijatelji Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru.

Prosinac je mjesec iščekivanja i radovanja nadolazećem Božiću i Novoj godini. To je vrijeme Adventa, praznika Svetog Nikole i Svete Lucije. U tom su razdoblju noći obavijene sjajem i svjetlošću najduže u godini. Mjesec

opraštanja, zahvaljivanja, darivanja, čestitanja i izražavanja dobrih želja ispunjen je obiljem sreće i iskrenosti. Tada se obično mislima osvrnemo na odlazeću nam godinu. To je i zadnji mjesec u godini kada će u Vaše domove stići i zadnje Glasilo u ovoj godini.

U mjesecu prosincu istječe i prva godina mog četverogodišnjeg mandata kao predsjednika društva. U toj godini mnogo je toga postignuto, ali, nažalost, ne sve ono što smo si zacrtali na početku godine. Ipak, postignuto ulijeva optimizam i zadovoljstvo te stvara dobre temelje za rad u sljedećem razdoblju.

Ako se osvrnemo na postignuto, ne možemo, a da, kao prvo, ne istaknemo pozitivne pomake pri povećavanju broja članova društva. Razlozi za to su ponovno aktiviranje starih članova te pridobivanje novih, a posebno mladih, iz reda studenata. Uočljiva je i veća aktivnost članova koji društvu pomažu na razne načine, na čemu se od srca zahvaljujemo.

Svemu tome puno su pridonijele nove, puno veće klupske prostorije sa adekvatnom opremom, koje omogućuju lakši i kvalitetniji rad društva. Dodjela novih društvenih prostorija od strane Mestne občine Maribor našim članovima ulijeva povjerenje te spoznaju, da društvena zajednica misli i na nas. Od Vas očekujemo da te prostorije, ubuduće, koristite što više jer su prvenstveno namijenjene Vama.

Svoj nemali doprinos za pozitivne pomake u društvu, doprinijela su i četiri broja našeg glasila kojeg smo svaki put slali na 450 adresa. U pripremu Glasila ulažemo puno vremena, volje i energije, te se nadamo da u njemu svatko pronalazi ponešto za sebe. Sa prvim listopadom, otvorena je i mogućnost elektronskog informiranja, otvaranjem web stranice društva. Na njoj možete pronaći sve tekuće obavijesti i informacije o događajima unutar društva, te pročitati i zadnja tri broja našeg glasila.

Sakupljanje podataka i slika za članske iskaznice u punom je zamahu, zato apeliramo na sve koji iskaznicu žele imati, da požure da bi njihovu izradu mogli realizirati što prije.

U tekućoj godini, također smo radili na uređivanju evidencija članova sa tekućim podacima, aktiviranju Hrvatskog društva u Ptuj, osnivanju podružnice društva u Slovenskoj Bistrici te Sekcije hrvatskih studenata u Mariboru.

Sredinom prošlog mjeseca je ustanovljen i gospodarski forum našeg društva koji bi u svojim krugovima okupljao članove od struke i biznisa. Cilj okupljanja članova foru-

ma je razmjena mišljenja, iskustava, informacija, organiziranje stručnih i aktualnih predavanja o gospodarstvu i međusobna suradnja. Ovom prilikom, pozivamo sve zainteresirane da se uključe u ovaj forum, i na taj način pridonesu njegovom što boljem radu. Prvi sastanak foruma bio je održan 12. studenog na konzulatu Republike Hrvatske u Mariboru i na njemu je dogovoreno da se forum održava jednom mjesečno.

Što se tiče sadržaja posljednjeg nam glasila u ovoj godini, on je vrlo raznolik i ispunjen zanimljivim temama iz različitih područja. Istaknuo bih intervju sa gospodinom Ivom Garićem, predsjednikom Saveza hrvatskih društava u Sloveniji, u kojem govori o svojem stajalištu o položaju Hrvata u Sloveniji. O istoj temi u ovom broju, govori nam i naš član i počasni konzul dr. Šime Ivanjko. Ništa manje nije zanimljiv ni intervju sa gospođom Dunjom Bezjak, neumornom promotoricom kulture. Nikako ne smijete propustiti i članke o našim stalnim temama, a posebno o povijesnom gradu Cetine, kojeg je pripremio gospodin Ilija Tominac.

Zadnje ovogodišnje glasilo koje izlazi pred sam Božić, odiše i božićnim običajima našeg naroda. Preporučujemo Vam da pročitate božićni članak »Božić je poziv« autora patra Valentina Miklobušeca te na taj način probudite u sebi uspomene, a možda i zapjevate prelijepe Božićne pjesme koje smo Vam pripremili. Nadamo se da će Vas one potaknuti na odlazak k ponoćki ili misi povodom Božića, te da na taj način doživite toplinu Božića i u svojim srcima.

Na kraju se zahvaljujem svima Vama koji ste na bilo koji način, djelom ili mislima, pripomogli pripremanju glasila i radu našeg društva kroz cijelu godinu.

Dopustite mi, da svima od srca zaželim sretan i čestit Božić, a u Novoj godini obilje zdravlja, sreće, blagostanja i zadovoljstva.

Josip Kelemen predsjednik HKDM

Časopis
Hrvatskog kulturnog društva u Mariboru
Partizanska cesta 12, 2000 Maribor, Slovenija
Gsm.: ++386 (0)41 355 431
E-mail: info@hkd-mb.si
Web: www.hkd-mb.si

**TRR: 10100-0044564123 (novi!)
Pri: Banka Koper d.o.o.**

Glavni i odgovorni urednik: Josip Kelemen

Urednički odbor:
Dubravka Lovrec Jajčević,
Petar Lisjak, Davor Banušić,
Zlatan Turčin, Davor Zdunić

Prelom: Grafična forma Hutter
Tisak: Ma-tisk, Maribor

**Glasilo je sufinancirano i od strane
Ministarstva Republike Slovenije za kulturu.**

BOŽIĆ JE POZIV

Osluhnemo li što se govori o današnjem vremenu, zapazit ćemo da se ljudi slažu u ocjeni: „Vremena su zla!“ Takvo opće izražavanje može nas lako odvesti u zabludu da su neka vremena po sebi dobra a druga zla, pa su onda i ljudi takvi kakvo je vrijeme, i da se tu ne da ništa promijeniti. A to je krivo. Ljudi su zapravo dobri ili zli, pa su po njima vremena dobra ili zla. Hoćemo li, dakle, bolja vremena, moramo se mi poboljšati kao ljudi.

To je lako reći, ali je teško postići. Svatko, naime, sebe smatra dosta dobrim, a na bolje bi se morao mijenjati uvijek onaj drugi. Vrijeme Adventa ili Došašća, kao vrijeme pripreme na susret s Bogom, govori nam drugačije. Ono nas poziva da promijenimo optiku, i da s poboljšanjem počnemo od sebe. Tek kad „izvadimo brvno iz svoga oka, bit ćemo sposobni za vađenje truna iz oka svoga brata“. Pazimo dobro što se veli: U našem je oku cijelo brvno vlastitih zabluda zbog kojih kod sebe ne zapažamo ni krupnih pogrešaka, a kod drugih nas i sitnice silno smetaju. Taj drugi naš je brat, moramo ga nositi u srcu i zaslužuje obzirnost.

Advent je vrijeme čišćenja srca za susret s Bogom. A tko je i kakav je taj Bog? Na to pitanje mnogi će odmahnuti rukom i reći: „Ah pusti me na miru. Ne dosađuj mi ni s kakvim Bogom!“ Razumljiva je takva reakcija onih koji ga u životu nisu sreli, niti ga žele sresti i upoznati. Onih koji bježeći od njega, zapravo bježe od svoga krivoboga. Istiniti je Bog drugi i drugačiji od njihove krivotvorine. Pravi Bog je onaj koji jih ne ostavlja ni kad ga odbacuju.

Kod polnoćke čitamo riječi sv. Pavla učeniku Titu: „Očitovala se Ljubav Božja, spasiteljica svih ljudi.“ Bog nam dolazi kao Ljubav, kao Spasitelj. Iako svesilan, ne dolazi kao sila da nas na nešto prisili, nego kao ljubav, a u naravi je ljubavi da se daje, a ne da uzima, da prima, a ne da otima. Ljubav uspostavlja suživot: čovjeka s čovjekom i čovjeka s Bogom. Stvarajući taj suživot, ljubav je spasiteljica svih ljudi.

Nemojmo tu ljude uzimati korporativno kao razne grupe, nacije, civilizacije, kulture, ... nego čovjeka kao čovjeka. Za Boga postojimo najprije kao pojedinci, kao osobe s vlastitim imenom i prezimenom, s vlastitim potrebama i sposobnostima, ljepotama i ranama, a nacije, kulture i civilizacije su ono u čemu se kao pojedinci ostvarujemo; to je onaj okoliš u kojem se stvaramo i koji mi svojim samoostvarenjem oblikujemo. Zato nas Božja ljubav prvo oslobađa od nas samih, od naših osobnih zabluda, čisti nas od naših osobnih grijeha, da bi od nas mogla satkati sveti puk, narod posvećen, koji svojim životom posvećuje svoje zajednice, svoje djelovanje, svoje prostore, svoje vrijeme da ono bude dobro. To je ona novost života koja se izriče svjetlošću, radošću, mirom, toplinom, prijateljstvom, dobrotom, svim onim lijepim za čim nam srce čezne i što ga usrećuje, a što nam ipak samo Bog donosi.

Velik je problem u tome što se mi bojimo stati pred svoga Boga licem u lice i dopustiti mu da se zagleda u naše oči, da nas pročita, da nas promijeni, da nas sobom obogati. Poput prvog čovjeka nakon grijeha, i mi bježimo od njega.

Ne želimo mi pobjeći iz raja, nego želimo raj bez Boga, a takav nije moguć. Bježimo u društvo jer se bojimo vlastite samoće u kojoj bismo čuli Božji zov. Trčimo u potrošnju jer se bojimo siromaštva svoga srca u kojem nema Boga. Utapamo se u besmislu jer ne prepoznamo svoj smisao.

*Marija ga Djeva čista porodi ...
(vitraj, akad. slikar Marijan Gajšak. D.I. Zagreb)*

On dolazi da nas spasi. U tome je ljepota, veličina, draž i milost Božića. Zato o Božiću osjećamo neko sveto ozračje. Nismo mi Boga zaslužili, niti smo ga nečim zadužili, nego nam se On objavljuje i daruje da bismo živući u njegovom svjetlu sami sebe mogli drugome dati na dar. A što je drugo smisao svega darivanja i čestitanja kojim označujemo i obogaćujemo božićno vrijeme. A ako nije to, uzalud naši troškovi, uzalud naši smiješkovi. Mi smo ambalaža bez sadržaja. Zato Bog dolazi u liku Djeteta da ga bez straha primimo, da zajedno s njim rastemo, da uz Njega učimo, da s njim ljubimo i da se zajedno s njim dajemo, kako vremena ne bi bila zla. Život s njim trajno je božićno vrijeme, vrijeme dobrote, vrijeme darivanja, dobro vrijeme, trajan Božić. E, pa neka vam je sretan!

p. Valentin Miklobušec

BOŽIĆNE PJESME

Uz božićne blagdane su vezane i brojne božićne pjesme i popijevke. Po izričaju i melodici se razlikuju one iz sjevernih od onih iz južnih krajeva Hrvatske. Jedne i druge opet se dijele na one koje se pjevaju u crkvi i one koje se pjevaju na neliturgijskim slavljinama. Jedna od najpoznatijih pjesama iz južne Hrvatske je "U se vrime godišta", a iz sjeverne "Narodi nam se kralj nebeski". U neliturgijske pjesme spadaju i one koje pjevaju koledari i veseljaci idući od kuće do kuće navješćujući Božić, Mladence, Novu godinu i Sveta Tri kralja.

Radujte se narodi

Radujte se narodi, kad čujete glas,
da se Isus porodi u blaženi čas.
Svaki narod čuj, čuj,
i Betlemu pristupljuj,
pristupljuj.
Vidi Božje otajstvo u podrtoj štalici
I tko trpi uboštvo na toj tvrdoj slamici.
To otajstvo čuj, čuj,
i k jaslacim pristupljuj!
Pristupljuj!
Raduje se Marija s Josipom gledeći
Anđeo pjeva "Glorija" po zraku leteći
I ti, svijete čitavi,
Spasitelja pozdravi!

Djetešce nam se rodilo

Djetešce nam se rodilo
U jaslje se položilo
Isuse mileni, Bože moj
Srce ti dajem da sam tvoj.
Sin Boga Oca i Bog sam
S neba na zemlju siđe k nam
Isuse mileni, Bože moj
Srce ti dajem da sam tvoj.
æista ga Djeva rodila,
I svojim mlijekom dojila
Isuse mileni, Bože moj
Srce ti dajem da sam tvoj.
Isus mu ime Otac da,
Da nas otkupi, posla ga
Isuse mileni, Bože moj
Srce ti dajem da sam tvoj.

Svim na zemlji

Svim na zemlji mir, veselje,
Budi polag Božje volje.
To sad nebo navješćuje
I glas s neba potvrđuje.
Dobre volje svaka duša
grijeha neka već ne kuša
Nego hvali, diči Boga,
Što je posl'o Sinka svoga.
Sinka svoga, Boga moga,
S Ocem, Duhom jednakoga
Duhom Svetim začetoga
Od Djevice rođenoga.
Veselje ti navješćujem

Veselje ti navješćujem,

puče kršćanski.
Jerbo se kralj u Betlemu
rodi nebeski.
Još mali, u štali,
Kog stvorenje svako slavi
Štuje, diči, jer je pravi
On naš Spasitelj
i Otkupitelj.
Pored njega stoji Majka,
Djeva Marija.
Pa sveg svijeta Spasitelja
lijepo povija.
Njeg doji i goji,
Uspavljuje njegujući
"Spavkaj, spavkaj" pjevajući
U toj štalici,
sve na slamici.

Oj, pastiri

Oj, pastiri, čudo novo
Niste nigdar vidjeli ovo:
U jaslacim prostim rodio se Bog
Koji s neba siđe
radi puka svog.
Betlem, evo, nije daleko,
Znajte da vam istinu rekoh:
U štalici prostož leži djetešce
Na slamici oštroj,
kao janješce.
Ljubav Božja prevelika
Primi pravu put čovjeka:
S neba siđe dolje radi grešnika
Rodi se u štali,
radi čovjeka.

Danas se čuje

Danas se čuje događaj novi
U zemlji našoj i jeste ovi
Braćo pastiri, pohitite
K Betlemskoj štali i vidite
Jedno nebesko Djetešce
U krilu majke Djevice.
Ta vam se sreća danas dogodi
Što vam se Janje nebesko rodi
Ovo je Janje ono milo
Koje je sav svijet izbavilo
Jedno nebesko Djetešce,
U krilu Majke Djevice!

Narodi nam se

Narodi nam se kralj nebeski
Od Marije, čiste Djevice.
Na tom mladom ljetu
veselimo se,
Mladoga Kralja mi molimo.
Po njemu slijedi sveti Stjepan
Prvi mučenik Gospoda Boga.
Na tom mladom ljetu
veselimo se,
Mladoga Kralja mi molimo.
Daj nam Bog zdravlje, k tomu veselje
Na tom mladom ljetu svega obilja
Na tom mladom ljetu
veselimo se,
Mladoga Kralja mi molimo.

O Betleme

O Betleme, grade slavni od Boga
Najveći si ti od grada svakoga
Jer iz tebe nam izađe vojvoda
Isus dragi, Davidova poroda.
Marija ga, Djeva čista, porodi
I u jaslje ona njega položi.
Dostojno se ona njemu poklanja,
I s veseljem srca svoga pozdravlja

Tri kralja jahahu

Tri kralja jahahu
s onih sunčanih stran
tri dara nošahu
mir, zlato, tamijan.
Tri kralja dođoše
pred grad Jeruzalem
pitajuć za mjesto
gdje se rodi Isus.
Mariji rekoše:
zdravo, oj Djevice,
zdravo, oj Majčice,
nebeska Kraljice
Isus digne ruke,
drago im hvaljaše,
i nebeske dvore
njima obečaše.

POLOŽAJ HRVATSKE ZAJEDNICE U SLOVENIJI

U Sloveniji ćemo uskoro, i to 26. prosinca, proslaviti Dan samostalnosti i jedinstvenosti (Dan samostojnosti in enotnosti). To je državni praznik kada državljani Republike Slovenije slave dan proglašenja rezultata referenduma o samostalnosti Slovenije, koji je bio proveden 23. prosinca 1990. godine. Na njemu je od 90,2 % glasača, na pitanje: "Želite li da Slovenija postane samostalna i neovisna država?", pozitivno odgovorilo oko 88,5 % svih glasača. Time je započeo postupak osamostaljivanja Slovenije iz bivše SFRJ.

Sve do rujna 2005. godine, taj se praznik nazivao Dan samostalnosti, da bi nakon toga, sa izmjenama i dopunama Zakona o praznicima i slobodnim danima, bio dopunjen sa izrazom „i jedinstvenosti“, s obzirom da je slovenski narod upravo tim referendumom tada pokazao najveći stupanj jedinstvenosti u cijeloj povijesti.

Starije generacije dobro se sjećamo tih dana 1990., kada je trebalo odgovoriti na sudbonosno pitanje statusa Republike Slovenije. Među Slovencima nije bilo mnogo dilema o tome, pristupiti ili ne pristupiti referendumu, te na glasačko pitanje odgovoriti potvrdno.

Pripadnici drugih naroda i narodnosti u Republici Sloveniji, njih oko 200.000, tada nisu imali jedinstveni stav. Međutim, što se tiče pripadnika hrvatskog naroda u Republici Sloveniji, velika je većina bila odlučna poduprijeti samostalnost Republike Slovenije. Na taj se način poduprlo i pitanje samostalnosti Republike Hrvatske.

Tada sam, kao predsjednik Hrvatskog društva u Mariboru, koje je u Sloveniji bilo osnovano kao prvo nacionalno društvo Hrvata, dao intervju u mariborskom „Večeru“. U njemu pozivam članove društva i ostale pripadnike hrvatskog naroda u Sloveniji da izađu na referendum, te da glasovanjem za slovensku samostalnost, podupru slovenske građane i time izraze potporu Republici Hrvatskoj, koja je istovremeno provodila referendum, naglašavajući da su samostalnost Republike Slovenije i Republike Hrvatske san još naših djedova i pradjedova.

Samostalnost Slovenije je bila ostvarena. Istina je, da smo očekivali, da će nova slovenska država pripadnicima drugih naroda i narodnosti u Sloveniji, a posebice pripadnicima hrvatskog naroda, kojih je brojčano bilo najviše, 54.000, priznati status manjine, kao što je to učinila Republika Hrvatska brojčano manjoj zajednici Slovenaca u Hrvatskoj.

U burnim događajima, koji su slijedili nakon raspada SFRJ, kako u Sloveniji, tako i u Hrvatskoj, počela su se pojavljivati pitanja statusa pripadnika drugih naroda i narodnosti u Republici Sloveniji. Ta pitanja je Republika Hrvatska uredila posebnim ustavnim zakonom, na taj način priznajući 22 narodne manjine, koje su time dobile niz kolektivnih prava, te svog predstavnika u Saboru.

Slovenija je, pozivajući se na obveze iz međunarodnih ugovora bivše Jugoslavije te određujući autohtonost položaja, status manjine priznala pripadnicima talijanske i mađarske narodnosti, kojih je bilo brojčano znatnije manje, dok ostalim pripadnicima drugih naroda i narodnosti u Sloveniji, pridjev autohton nije bio priznat. Pri tome posebno treba upozoriti, da međunarodni akti, koji se odnose na pitanje statusa manjina, ne prihvaćaju autohtonost kao mjerodavan kriterij za priznavanje statusa manjine.

Ne ulazeći u dublju analizu pravnih akata, ipak se postavlja pitanje kako to, da na tim širim prostorima jugoistočne Europe, zbog burnih povijesnih događaja, kretanje naroda nije poznavalo granica. U svim državama nastalim na tim područjima, žive različite zajednice naroda, u većoj ili manjoj simbiozi sa većinskim narodom kojima novonastale države priznaju status manjina. Takvo uređenje prvo je bilo u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, a odmah zatim, manjine priznaju i Italija, Mađarska i Austrija. Jedino je Slovenija tim pitanjima pristupila vrlo restriktivno. Usprkos upozorenjima međunarodnih organa, pitanja položaja manjina naroda iz bivše SFRJ, nisu riješena. Slovenija je, naime, iskoristila mogućnost, da, prihvaćajući međunarodne konvencije o statusu manjina, izjavi da se te konvencije u Sloveniji odnose samo na mađarsku i talijansku manjinu, s obzirom, da druge manjine u Sloveniji ne postoje.

Istina je, da je popisom 2002. godine, ustanovljeno da se broj pripadnika hrvatske narodnosti, smanjio na 35.642 ili 1,98 %, dok je prema tom popisu, sa 38.964, najbrojčajnija zajednica pripadnika srpskog naroda. To je posljedica i izmijenjenih propozicija popisa stanovništva, kojim je kod zadnjeg popisa uvedena i bošnjačka narodnost u koju se upisalo 21.542 ili 1,10 % stanovnika. U popisu, na pitanje: „Kojim se jezikom služe?“, za Hrvatski se jezik izjasnilo nešto više od 54.000, što znači da u Sloveniji pripadnika hrvatske narodnosti, ipak ima najviše, te sigurno prelazi granicu od 50.000.

Pitanje statusa manjina hrvatskog naroda u Sloveniji, na dnevni će red vjerojatno doći jednom u dalekoj budućnosti. Međutim, ono što ipak danas postaje aktualno su prava, koja prema Ustavu i propisima Republike Slovenije pripadaju pripadnicima hrvatskog naroda. To je i pravo da osnovne škole omoguće učenje hrvatskog materinjeg jezika, a ne da to, kao do sada, organiziraju kulturna društva. Posebice treba istaći i pravo na slobodno izražavanje narodne pripadnosti te upotrebu svog jezika i pisma.

Pripadnici hrvatskog naroda u Sloveniji, kao državljani Republike Slovenije, želimo očuvati vlastiti narodni identitet, razvijati kulturu te time spriječiti postupak asimilacije. Posebno želimo, da na području kulture i školstva, u skladu sa materijalnim mogućnostima države, ostvarimo kolektivna prava koja nam pripadaju prema međunarodnim aktima zajednica pripadnika drugih naroda. Ujedno, želimo da se realizira članak 8 Zakona o osnovnoj školi, kojim je predviđeno, da Slovenija, u skladu sa međunarodnim ugovorima, omogući učenje jezika i kulture za djecu državljana, koji prebivaju u Sloveniji, a čiji materinji jezik

nije slovenski.

Istina, učenje hrvatskog jezika u Sloveniji nije zabranjeno, ali s obzirom na standarde koji se primjenjuju u drugim državama, Republika Slovenija ne radi ništa kako bi proaktivno ostvarila i omogućila ostvarivanje tih ustavnih prava drugih naroda i narodnosti u Sloveniji. Tako, na primjer i u Švedskoj, škola mora organizirati učenje jezika za pripadnike drugih narodnosti, ako postoji najmanje četiri učenika druge narodnosti u školi, bez obzira na to koje su dobi i koji razred pohađaju. U vezi sa primjenom ustavnih prava organi EU su slovenskim nadležnim organima preporučili da obave šira savjetovanja sa predstavnicima različitih etičkih zajednica, s obzirom na osobne mogućnosti razvijanja sposobnosti pojedinaca, da traže puteve povećavanja stupnja državne pomoći pripadnicima stranih naroda i da se podupru njihovi napori za očuvanje tradicionalnih vrijednosti, kulture i obrazovanja i na medijskom području, a da se posebice spriječava netrpeljivost i ksenofobija prema drugim pripadnicima naroda, posebno u okviru politike.

Prije nekoliko dana obavljani su razgovori sa Predsjed-

nikom Republike prof. dr. Danilom Türkom. Njemu su izneseni spomenuti prijedlozi i dokument o aktivnijem pristupu k rješavanju pitanja, koja se ne mogu ostavljati za neizvjesnu budućnost, s obzirom da se, u procesu asimilacije, svakim danom gubi osjećaj pripadnosti vlastitom narodu i narodnosti. Poznato je, da su ljudi, koji pripadaju različitim kulturama, bogatiji i kreativniji te imaju veće mogućnosti razvoja svoje osobnosti. Zbog toga, hrvatske zajednice u Sloveniji, usprkos negativnom mišljenju šire slovenske javnosti, trebaju iskoristiti sve mogućnosti, pozivajući se na svoja individualna prava, koja imamo kao građani i državljani Republike Slovenije po Ustavu, zakonima i drugim propisima. Predsjednik Republike Slovenije podržao je ideju o aktivnijem pristupu rješavanja ovih pitanja, a posebice ideju o organiziranju posebnog savjetodavnog tijela na razini države i na razini lokalnih zajednica u vezi rješavanja aktualnih pitanja i problema, sa kojima se susrećemo kao pripadnici drugog naroda.

Prof. dr. Šime Ivanjko

Počastni konzul Republike Hrvatske u Sloveniji

Hrvati v Sloveniji: tako blizu, a tako daleko. Ali pa niti ne?

Intervju z **Ivom Garićem**, predsjednikom **Zveze hrvaških kulturnih društva** je nastal kot del oddaje **Lara Lingua** na **Radiu Študent**. Mednarodni projekt Lara Lingua poteka v okviru evropskega izobraževalnega programa **Socrates** in ga

finančno podpira **Research House UK**. Lara Lingua lahko berete na [www.radiostudent](http://www.radiostudent.si) s klikom na »Kultura« in še enim klikom na »Lara Lingua«, ali pa tudi poslušate, na isti spletni strani v arhivu z mp3-ji.

Hrvati in Slovenci menijo - podobno kot ostali sosede na tem svetu – da so si kljub izjemni geografski in jezikovni bližini in podobni zgodovinski usodi izredno različni. Vendar to zgodbo že dobro poznate. Kaj pa pravite na kakšno drugačno, recimo, kot je ta, da sta hrvaški in slovenski narod edina sosedna naroda na svetu, ki si nista nikoli stala nasproti v vojni. Ali pa na to, da je polovica Hrvatov, nastanjenih v naših krajih, prišla zaradi študija in imajo zato Hrvati v Sloveniji višjo raven izobrazbe od povprečja v obeh državah. Mogoče niste vedeli tudi tega, da se Hrvati zelo hitro asimilirajo in se zato njihovo število iz leta v leto zmanjšuje – nove generacije se namreč deklarirajo za Slovence.

»Tako blizu, a tako daleko.« Ali pa niti ne? Odgovor smo poskusili poiskati na Radiu Študent v oddaji Lara Lingua, ki je namenjena predstavljanju različnih evropskih narodnosti,

držav in kultur. Celotno oddajo lahko preberete in poslušate na www.radiostudent.si v nadaljevanju pa prinašamo intervju z Ivom Garićem, predsednikom Zveze hrvaških kulturnih društev, organizacije, ki je glavni predstavnik Hrvatov v Sloveniji.

RŠ: Kako sam razumjela, jedan od glavnih ciljeva Saveza hrvatskih kulturnih društava u Sloveniji je očuvanje hrvatske kulturne baštine. Kako se to provodi, glede na to, da hrvatsku baštinu sastavljaju izuzetno raznorodni elementi, poput, na primjer, potpuno različitih istarskih, slavonskih ili ličkih naslijeđa?

Garić: Hrvatska je značajna po tome što ima mnogo kulturnih raznolikosti, pogotovo u folklori i umjetnosti. Među naših 13 društava postoje i takva društva koja su iz nekog specifičnog kraja, na primjer iz Bosne, Posavine, Istre, Međimurja, i onda oni goje svoje običaje i tradicije. Nasuprot tome, u Ljubljani su društva miješana, tamo su i Dalmatinci i Zagorci i svi ostali.

RŠ: Da li su sva vaša društva kulturnog značaja ili imate i društva koja idu u kakve druge smjerove?

Garić: Pa mi formalno imamo samo kulturna društva, međutim postoji jedno društvo koje nije čisto kulturno, to je društvo simpatizera hrvatske demokratske zajednice, znači političke organizacije. Međutim, mi se trudimo da se ono ne bavi politikom nego da se bavi problemom hrvatske manjine u Sloveniji. U statutu je među prvih 5 članaka određena obveza da se društvo bavi isključivo kulturnom problematikom, problematikom jezika, identitetom hrvatske zajednice u Sloveniji, propagiranjem hrvatske kulture - da je znači antipolitička organizacija.

RŠ: Kad smo već kod osnovnih pitanja hrvatske zajedni-

ce, možete li mi pojasniti kakve su mogućnosti u Sloveniji za učenje hrvatskog jezika?

Garić: To je jedan od većih problema i tu »pomanjkljivost« zasad riješavamo tako da Republika Hrvatska pošalje svake četiri godine profesora hrvatskog jezika. Dopunska nastava je trenutno organizirana u pet gradova, tako da je u ponedjeljak recimo u Mariboru, u utorak u Velenju, srijeda u Ljubljani, četvrtak Piran, petak Novo mesto.

RŠ: Imate li želje da bi taj program raširili?

Garić: Svakako, mi smo više puta tražili da zvanični školski sistem u Sloveniji preuzme ulogu organizatora. Međutim to, do sada, nije uspjelo te, kao što sam rekao, učitelja financira vlada Republike Hrvatske, slovensko Ministarstvo za školstvo daje prostore u nekoj od škola koje izaberemo, dok ostale troškove snose roditelji i Savez.

RŠ: Što biste pored poučavanja hrvatskog jezika ispostavili kao najveći problem hrvatske zajednice u Sloveniji?

Garić: Najveći problem je to što hrvatska zajednica u Sloveniji nije priznata kao narodna manjina i iz tog problema proizlaze mnogi drugi problemi, na primjer financiranje.

RŠ: Osim financiranja, koje su još povlastice koje bi hrvatska zajednica mogla dobiti sa priznanjem statusa manjine?

Garić: Ako imate status narodne manjine vama po ustavu pripadaju neka prava, između ostalog prava do školovanja u materinjem jeziku, prava do pristupa medijima, prava do gojenja kulture i kulturne baštine. I financiranje je jednostavnije jer danas je situacija takva da ako želimo dobiti financijska sredstva moramo sudjelovati na natječajima Ministarstva za kulturu. Recimo da na natječajimo obično predstavljamo projekte u visini 60 000 – 70 000 eura, a dobijemo 20 000. Sve ostalo moramo dobiti od članarine, dobrovoljnih priloga, sponzora, donatora. Jasno je da ako više godina radite na takav način, vi iscrpljujete donatore i ja »opažam« da je svake godine priloga sve manje i sve je teže prikupiti potrebna sredstva.

RŠ: Ali ipak, mi sjedimo ovdje u prostorima novog Hrvatskog doma koje vam je donirao Mercator, dakle slovensko poduzeće. Kako je došlo do te suradnje?

Garić: Pa došlo je (smijeh) ... lijepo. Mercator je naš najveći donator te nam je ustupio ove prostorije za 15 godina besplatno. To je međusobna suradnja, Mercator je neke usluge dobio u Zagrebu pa smo mi na taj način dobili neke usluge od Mercatora.

RŠ: A kakve vi njima recimo usluge mozete ponuditi?

Garić: Pa mi njima možemo ponuditi to da svakome kažemo da sjedimo u njihovim prostorijama, zahvaljujemo se na njihovoj dobroti ... oni od nas u stvari ne traže ništa više.

RŠ: Osim promocije?

Garić: Osim promocije, da.

RŠ: Da se vratimo na pitanje hrvatske manjine – koliko znam, dva glavna argumenta za pridobivanje statusa nacionalne manjine su brojnost i tradicionalnost naseljenosti. Možemo li dakle reći da su Hrvati tradicionalno naseljeni u Sloveniji, te da ne dolaze samo kao ekonomski emigranti ili studenti?

Garić: Moderno shvaćanje kojega je prihvatila Europska Unija i Ujedinjeni narodi jest to, da je manjinska zajednica takva zajednica koja postoji u nekom broju, koja se želi or-

ganizirati kao nacionalna zajednica i koja je sposobna da se organizira kao nacionalna zajednica. Ne postoji više zahtjev autohtonosti, iako hrvatska zajednica u Sloveniji ima i te elemente. Autohtonost možemo ustvrditi uz granicu Slovenije i Hrvatske, to je Pomurje, Lendava, Metlika, primorska Istra. Recimo za informaciju da je u primorskom dijelu po zadnjem popisu 31% posto Hrvata, i to nisu emigranti, to su ljudi koji stoljećima tamo žive. Zatim Bijela Krajina, Brežice, Kolpa, to su područja gdje Hrvati normalno žive sa Slovencima i gdje je i na jednoj i na drugoj strani miješano stanovništvo. Na kraju krajeva, Slovenija i Hrvatska su stalno živjele u nekim državama, od Austro-Ugarske pa preko dvije Jugoslavije, i koliko mene povijest prati, barem 700 godina smo skupa u istoj državi, tako da je logično da se na graničnim područjima narod miješao.

RŠ: Kakvo je vaše mišljenje, zašto se onda pitanje nacionalne manjine usprkos svim potrebnim elementima i dalje nije razriješilo, osobito glede na to, da je javni poziv za razrješenje krenuo već 2003. godine?

Garić: Mislim da je s nastankom novih država na tom području bilo dosta nejasnosti, dosta straha, dosta nacionalizma, i bilo je potrebno neko vrijeme da se strasti umire. Vjerojatno znate, slovenska narodna manjina će ponovo ući u hrvatski Ustav, pa prema tome smatramo da je sad jedan ugodan trenutak da i mi, Hrvati u Sloveniji, ispostavimo taj problem, odnosno da zvanično tražimo tražimo priznanje narodne manjine.

RŠ: Kao Hrvat koji već godinama živi u Sloveniji, što mislite, kakvu sliku imaju Slovenci o Hrvatima i ima li tu kakvih klišeja, stereotipa?

Garić: Pa ja se s tim ne bavim... Ako govorimo o problematici hrvatsko-slovenskih odnosa, mislim da su to napuhane stvari, manje više korištene u dnevno političke svrhe, te da se prijateljstvo između slovenskog i hrvatskog naroda ne može medijski »skrhati«. Na kraju krajeva, Slovenci i Hrvati su jedini narodi na svijetu koji nikada nisu između sebe ratovali. To sam povijesno provjerio i to je točno. Na tu temu ćemo u svibnju napraviti izložbu kroz koju ćemo o prijateljstvu dva naroda progovoriti na jedan fin, mekan način. Radi se o karikaturama dvaju predsjednika, Mesića i Drnovška, od nazad recimo 700 godina pa do danas, do Piranskog zaljeva i tako dalje.

RŠ: Gdje će se izložba održati?

Garić: Izložba će se održati u holu magistrata, sponzor za organizaciju je MOL, nismo još odredili datum, ali biti će svibnja.

RŠ: Ja sam također naletjela na jedan zanimljiv podatak i to taj da se broj Hrvata u Sloveniji smanjio glede na 1991 kada je popisano 54 000, a 2002 tek 35 000 državljana koji se izjašnjavaju glede na hrvatsku nacionalnu pripadnost...

Garić: 36 000 i ne 35 000! Inače je točno to što ste se rekli, ali ima još jedan podatak koji je jako zanimljiv. U rubrici materinji jezik se za hrvatski jezik izjasnilo 52 000. To je očit dokaz da je Hrvata više nego što su se sami opredijelili, jer ako kažeš da ti je materinji jezik hrvatski onda je sigurno neki izvor hrvatski, ili je mama ili je otac Hrvat. Pa prema tome, mi upotrebljavamo taj podatak kad kažemo da nas je sigurno 50 000, ako ne i više, jer su se naša djeca i unuci na zadnjem popisu vjerojatno izjasnili za Slovence.

RŠ: Gledate li na taj događaj pozitivno, pošto je očito

prevladao nacionalni, državljanski identitet pošto smo, na kraju krajeva, svi državljani jedne te iste države, ili možda gledate na to negativno jer mislite da bi svatko trebao imati odgovornost prema svom narodu i očuvati identitet svoje nacionalne zajednice?

Garić: Jedna diplomantica na Filozofskom fakultetu je za diplomski zadatak istraživala jezik u nacionalno miješanim brakovima između Hrvata i Slovenaca u Sloveniji. Iz te diplome izlazi podatak da ako je mama Slovenka više od 70 posto djece govori slovenski jezik i izjašnjava se za Slovence. To je na neki način logično i tu nije neki veliki problem. Problem je u tome da bi ta djeca trebala da nauče i slovenski i hrvatski i sve bi to bilo lakše izvedivo kada bismo imali priznat status narodne manjine. Da ne dolazi do toga da moramo posebno organizirati poučavanje jezika jer to onda odmah miriši na neku getoizaciju, neku tabu temu. Onda ni naša djeca ne žele da se masovno prijavljuju u dopunske škole jer misle da ih možda netko gleda po strani. Mi bi željeli da u škole dopuskog jezika idu i djeca slovenskih roditelja i djeca miješanih brakova, jer onda to više nije asimilacija, to je integracija, a i za slovensku djecu je dobro da znaju hrvatski jezik. Sa Hrvatskom treba trgovati, a vidite po podacima o poslovanju između dvije države da smo kao partneri po važnosti uvijek na drugom mjestu.

RŠ: Mogu li vas za kraj pitati jedno osobno pitanje? Kako ste vi došli u Sloveniju?

Garić: Pa ja sam, kao većina Hrvata, došao studirati šezdesetih godina u Ljubljani, upisao se na fakultet, završio fakultet, a normalno to su i godine kada se traži buduća partnerica za život. Tako da sam na kraju ostao tu i formirao

porodicu.

RŠ: I kako se nakon svih ovih godina osjećate u Sloveniji? Jeste li i dalje samo Hrvat ili ste Hrvat i Slovenac, stranac i domaćin, obadvoje zajedno ili...?

Garić: Možda sam izuzetak, ali zaista se nikada nisam osjećao u Sloveniji kao stranac, i to je jedan dio odgovora. Za drugi dio odgovora morat ću vam citirati svog oca. Jednom smo razgovarali o narodnosti, pa mi je rekao: »Ako se rodiš kao Hrvat, onda si do smrti Hrvat, ne možeš biti nešto drugo.« Ako si jabuka, ne možeš sutra biti kruška, zar ne? Znači osjećam se kao Hrvat i kao državljanin Republike Slovenije. Moja djeca su naučila hrvatski jezik, ali osjećaju se kao Slovenci, to sigurno znam. Trudio sam se da jim dam vrhunsko znanje, na kraju krajeva kćerka mi je završila u Americi, predaje na fakultetu, a sin mi je isto kao i ja ovdje završio strojarski fakultet... Osjećamo se jako dobro!

V oddaji Lara Lingua smo gostili tudi dva študenta - mladega režiserja, Rečana Marka Šantića in predsednico akademske folklorne skupine France Marolt, Splitčanko Ano Eterović - ki sta svojo izkušno bivanja v Sloveniji povzela podobno kot je to na koncu intervjuja izrazil Ivo Garić: v Sloveniji se počutimo doma! Oddaja Lara Lingua je tako zaključena v pozitivnem tonu, ki je povzermal sporočila treh intervjuvancev – preblizu smo si, da bi se ločevali. Zares je škoda, da takšnega sporočila ne oddajajo tudi hrvaško-slovenski mediji in politiki, ki pred sporočili razumevanja, kompromisa in dolgoročne integracije raje postavljajo hitre in spektakularne politične afere. Stari Rimljani so temu rekli tudi tako: »Kruha in iger«!

Iva Kosmos

NEUMORNA PROMOTORICA KULTURE

PROFESORICA DUNJA BEZJAK, MARIBORSKA VARAŽDINKA, KOJA VEĆ DUGI NIZ GODINA SVOJU STVARALAČKU ENERGIJU POSVEĆUJE HRVATSKO – SLOVENSKIM KULTURNIM ODNOSIMA

Iz kratke biografije naše članice Dunje Bezjak saznajemo, da je rođena u Slavanskom Brodu odakle s roditeljima seli u Varaždin gdje proživljava najveći dio svoje najranije mladosti. Tu pohađa osnovnu školu i gimnaziju, nakon čega slijedi studij njemačkog i engleskog jezika na Filozofskom fakultetu. Završivši fakultet zapošljava se u osnovnoj školi u Varaždinu, a u Školskoj knjizi radi na stvaranju udžbenika za njemački jezik. U međuvremenu na skijanju upoznaje Mariborčana Branka Bezjaka (Slovenca rođenog u Osijeku) s kojim kasnije stupa u brak i seli u Sloveniju. U Mariboru živi od 1974. Kao profesorica njemačkog i engleskog jezika najprije tri godine radi na osnovnoj školi u Slivnici, a zatim prelazi na Srednju ekonomsku školu u Maribor, gdje s velikim zadovoljstvom i zanosom (» ispunili su mi se snovi «) radi do umirovljenja 2004. godine.

Početkom 90.-ih godina uz stručno pedagoški rad na školi, gospođa Bezjak proširuje svoje aktivnosti na javni društveni rad u okviru različitih projekata. Pošto je nemoguće među stotinjak projekata, u kojima je sudjelovala, bilo kao organizator, inicijator, koordinator, posrednik

Dunja Bezjak sa mužem Brankom

ili nositeljica projekta, sve nabrojati, valja istaknuti, da su projekti obuhvaćali širok spektar aktivnosti na polju likovnog stvaralaštva, humanitarnosti, hortikulture, izdavaštva, predavanja... Sve te projekte i aktivnosti mogli bismo staviti pod zajednički nazivnik – manife-

stacija prijateljstva, povezivanja i upoznavanja.

- Početak mog javno društvenog djelovanja seže u 1991. godinu i koincidira sa raspadom bivše nam zajedničke države kad su se pojavili prvi prognanici. Naime, te sam godine, najprije u mojoj mjesnoj zajednici Jelovec uspješno provela akciju sakupljanja materijalne pomoći za izbjeglički centar u Varaždinu, a potom sličnu akciju provela i na Srednjoj ekonomskoj školi. Iste godine organizirala sam 1. humanitarni koncert na školi, koji je postao tradicionalan, ove godine već 18. po redu. Na 10. godišnjici humanitarnog koncerta časni gost bila je supruga predsjednika države gđa. Štefka Kučan.

Izvan nastavnim aktivnostima na školi nastojala sam kod učenika pokrenuti i razviti pozitivne vrednote, osjećaj socijalne osjetljivosti i pravednosti, koji su i u meni duboko usađeni još u roditeljskom domu Pavelić u kojem nas je uz roditelje živjelo još petero djece. Zahvalna sam svojim roditeljima, koji su u mene usadili osnovne vrijednosne sustave, koji su mi jako puno pomogli u životu, a Varaždinska gimnazija dala mi je dodatna bogata saznanja na kojima sam izgrađivala svoje visoke kriterije u procjeni dobrog i lošeg, kvalitete i nekvalitete. Uvjerenam da je i sam Varaždin, u kojem sam provela svoju najraniju mladost, snažno utjecao na mene svojom visokom kulturnom sviješću i bogatim kulturnim nasljeđem, njegovanim i prenošenim iz roda u rod.

Stečene vrednote kao trajnu vrijednost ponijela sam sa sobom u svijet i život.

Zapaženo je vaše vrlo aktivno djelovanje u Slovenskoj međunarodnoj udruzi žena SILA (Slovenian International Ladies Association), koje uz ostalo također ima snažno izražen humanitarni karakter.

- Kao članica udruge SILA učestvovala sam, u razdoblju od 2001. do 2008., na osam predbožićnih Bazara u Ljubljani i drugim slovenskim gradovima, prodavajući i razne stvari na štandovima Slovenije ili Hrvatske u dobrotvorne svrhe. U okviru te udruge vodila sam suprugu veleposlanika u Sloveniji u Maribor, a u Hrvatskoj u Varaždin i Zagreb upoznavajući ih na taj način sa kulturnim i povijesnim znamenitostima Lijepa naše, produbljujući ujedno i prijateljske odnose. Svugdje smo bile lijepo primljene od strane domaćina, a u Zagrebu nas je primila i supruga predsjednika republike, gđa. Milka Mesić.

Prijateljske veze između Maribora i Varaždina ostvarili ste i preko Hortikulturnog društva Maribor(HDM).

- Još 1995. godine kao članica HDM uspostavila sam kontakt s pokretom »Cvijet za ljepši svijet« iz Varaždina, nakon čega je uslijedilo više obostranih posjeta, izleta i druženja.

Izuzmemo li brojne generacije učenika, kojima ste ostali u sjećanju kao njihova profesorica, usudio bih

Ispred kipa Grgura Ninskog u Varaždinu povodom 77. godišnjice postavljanja

se reći, da Vas mnogi Mariborčani, pogotovo iz kulturne sfere, najviše poznaju kao organizatoricu više desetaka kulturnih događaja, među kojima se na vrh svrstavaju likovne izložbe, koje su postigle velik uspjeh i snažan odjek u kulturnoj javnosti.

- Nakon osamostaljenja Slovenije i Hrvatske u meni je sve više rasla želja predstaviti kulturu matične domovine. Pošto potječem iz Varaždina, počela sam s predstavljanjem mladih varaždinskih slikara u Mariboru. Uslijedili su veći projekti, a moj prvi veliki projekt bila je vrlo zapažena izložba u Umjetničkoj galeriji u Mariboru pod patronatom direktorice Mete Gaberšek Prosenc. Posebnu zahvalnost izražavam Dr. Marjanu Tošu, voditelju Mariborske Sinagoge na njegovom razumijevanju i spremnosti na sudjelovanje. Kasnije sam surađivala

i sa drugim poznatim galerijama odnosno izložbenim prostorima u kojima su se svojim umjetničkim radovima predstavili mnogi priznati hrvatski autori. Među veće projekte svakako spada predstavljanje 32 akademskih slika iz sjeverozapadne Hrvatske - Varaždina, æakovca, Ludbrega i Koprivnice, u četiri galerije na Židovskom trgu. U međuvremenu sam počela predstavljati i vrhunske slovenske umjetnike u Hrvatskoj na izložbama u Varaždinu, Zagrebu i Rijeci.

Teško je nabrojati sve ugledne i priznate umjetnike koji su »prodefilirali« kroz izložbene prostore u organizaciji prof. Dunje Bezjak. Također se u ovom kratkom predstavljanju nismo šire dotakli njenih aktivnosti i brojnih kontakata s članovima Slovenskog doma iz Zagreba prilikom nastajanja knjige »Zagrebački Slovenci«, gdje se pojavljuje u ulozi inicijatora i koordinatora projekta, kao i još nekih drugih aktivnosti.

Upravo ovih dana, to jest 5. prosinca, na poticaj prof. Bezjak, otvorena je značajna izložba slavnog hrvatskog kipara Ivana Meštrovića u izložbenom prostoru Univerzitetne knjižnice Maribor, koja se sastoji od 13 originalnih crteža iz Galerije Meštrović u Splitu i publikacija o našem velikom umjetniku iz privatne zbirke Dunje Bezjak.

Na kraju želim posebno naglasiti, da je profesorica Dunja Bezjak dobila visoka priznanja, i to:

Odlikovanje predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića

-REDOM HRVATSKOG PLETERA

za osobit doprinos promicanju kulture hrvatskog naroda u Republici Sloveniji:

Priznanje Društva Slovensko-Hrvatskog prijateljstva iz Varaždina:

Priznanje grada Varaždina u povodu Dana Svetog Nikole, zaštitnika grada

- MEDALJA GRADA VARAŽDINA

Intervju: Petar Lisjak

CETINSKE LISTINE I DRŽAVOTVORNOST HRVASKE

Hrvati srednje i starije dobi se dobro sjećaju ratnih aktivnosti u Hrvatskoj za vrijeme Domovinskog rata. Manje se možda sjećamo diplomatske ofenzive na međunarodnom nivou za međunarodno priznanje samostalne i suverene Republike Hrvatske bez koje bi svi uspjesi na bojnopolju bili bez ikakve vrijednosti. Za dokazivanje kontinuitete državnosti Hrvatske, diplomati su morali posegnuti duboko u povijest Hrvatske i potražiti argumente za dokazivanje prirodnog prava Hrvata na vlastitu državu. Tada smo često čuli na televiziji ili čitali u novinama o važnim dokumentima „Cetinske listine“ koje je Hrvatski Sabor sačinio i potvrdio 1.1.1527. godine u gradu Cetinu. Gdje se nalazi grad Cetin, kakvu ulogu je odigrao u srednjovjekovnoj Hrvatskoj i šta se o njemu danas zna, tema je ovog članka

CETIN - NEKADA DOBRO UTVRĐEN GRAD

Ostaci grada Cetina se nalaze u središnjem djelu Kordunske regije, udaljeni dvadesetak kilometara sjeveroistočno od Slunja i svega nekoliko kilometara od hrvatsko - bosanske granice. Cetin je nekada bio jako vojno utvrđenje opasano sa dvostrukim, 18 metara visokim obrambenim zidom sa kulama i osmatračnicama. U neposrednoj blizini Cetina se je nalazila regionalna granica srednjovjekovne Hrvatske. Tada je Cetin pripadao panonskoj Hrvatskoj kraljevini Slavoniji, dok su susjedna mjesta Slunj i Rakovica pripadali Dalmatinskoj Hrvatskoj.

POVIJEST GRADA CETINA

- CETIN U VLASTI FRANKOPANA

Grad Cetin djeli sudbinu sa mnogim hrvatskim srednjovjekovnim gradovima i spomenicima kulture kojima povijest duguje mnoga objašnjenja. Tako i ruševine grada Cetina leže potpuno zapuštene i zaboravljene. æak se ni ne zna tko ga

Grad Cetin iz 1900. godine

je sagradio ni kada. Ratni vihori i zub vremena su izbrisali sve tragove nastanka i povijesti ovoga grada. Samo je jedno sigurno, a to je da je u znak zahvalnosti kralj Sigismund grad Cetin 1387. godine darovao knezu Ivanu Krčkom - Frankopanu.

HRVATSKI SABOR U CETINU 1527. GODINE

Poraz vojske ugarskog plemstva 1526. godine na Mohačkom polju u borbi sa Turcima i pogibija ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika II. je bio sudbonosni događaj. Prodorom Turaka u Mađarsku, dolazi do raspada Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva. Hrvatska je ostala sama u borbi protiv nadmoćnije vojne sile Turske. Iz tog se razloga hrvatsko plemstvo 1.1.1527. sastaje u gradu Cetinu i na zasjedanju donosi odluku po kojoj Hrvati priznaju austrijskog nadvojvodu Ferdinanda Habsburškog za svoga kralja. Novi kralj je

Sabor u Cetinu 1527. godine

obećao da će braniti sve povlastice, prava i slobode Kraljevine Hrvatske i njenih stanovnika, te da će ih materijalno i vojno pomagati u borbi protiv Turaka. Tom su prilikom Hrvati zadržali svoja prava na državotvornost za buduće generacije. O svim su zaključcima napravljeni zapisi i zapečaćeni sa sedam pečata. U sredini se nalazi pečat Kraljevine Hrvatske sa 64 polja (tradicionalna hrvatska šahovnica). Ti dokumenti se čuvaju u Beču te su bili osnova po kojoj su Hrvati u vrijeme domovinskog rata izborili svoja prava na vlastitu državu.

RAZARANJE GRADA CETINA

Ubrzo zatim Turci su se počeli približavati jakom i utvrđenom gradu Cetinu. Tada započinje krvavi dio povijesti toga grada. Zbog neprekidnih sukoba Cetin je bio jako oštećen, a 1575. godine ga po prvi put zauzimaju Turci. Nakon toga Hrvati ga ponovo napadaju. Od tada, tvrđava počinje često mijenjati gospodare koji ju naizmjenično pale, ruše i uništavaju, a potom opet popravljaju za ponovnu obranu. Ratni su vihuri nad Cetinom divljali više od 250 godina. Zadnji put je pod hrvatskom vlašću bio 1790. godine. Turci su i dalje napadali Cetin, i to sve do 1834. godine. Nakon toga Turska sila naglo slabi. Cetinska je tvrđava bila jako oštećena neprekidnim stoljetnim borbama. Pošto je Turska bila u agoniji umiranja, tvrđavu se više nije isplatilo popravljati. U blizini Cetina tada je nastalo novo naselje Vališselo koje je kasnije preimenovano u Cetingrad. U njega su prenijeli svu administrativnu i upravnu vlast i tako Cetin ostaje napušten. Iz straha da se ne bi u Cetinu ugnjezdila kakva banda lo-

pova koja bi terorizirala okolno stanovništvo, vojne su vlasti odlučile 1866. godine tvrđavu minirati. Ostatke grada su tada pretvorili u kamenolom i upravo je to Cetinu nanijelo smrtonosne rane. 1905. godine ostaci grada Cetina postaju zaštićeni kao povijesni spomenik, no ipak to je bilo prekasno. Tako su od nekadašnjeg slavnog i dobro utvrđenog grada ostale samo ruševine kao nijemi svjedoci burnih događaja prošlosti.

U Domovinskom ratu Hrvati su se sjetili zasjedanja Hrvatskog Sabora u Cetinu 1527. godine te donešenih odluka koje su bile jedna od prelomnica u hrvatskoj povijesti. Istovremeno, te su odluke u Domovinskom ratu bile najbolji argumenti za dokazivanje prirodnog prava Hrvata na vlastitu državu. Domovinski rat je završen, a kao odraz vjekovne težnje Hrvata, nastala je samostalna i suverena država Hrvatska. Nažalost, nakon toga Cetin je ponovno pao u zaborav.

*Sastavio:
Tominac Ilija*

Napomena

1. U Dalmaciji postoji malo mjesto Cetina, rijeka Cetina i Cetinska krajina u okolici Sinja koji se spominju u knjigi „Alkar“ Dinka Šimunovića. Osim pripadnosti Hrvatskoj državi, ti krajevi nemaju ništa zajedničko sa gradom Cetinom. To su različiti geografski i povijesni pojmovi.

2. Malo je poznata opera „Turci idu“ u tri čina, autora Krešimira Baranovića prema istoimeoj noveli Augusta Šenoa. Radnja te opere zbiva se u Cetinu oko 1832. godine. Praizvedba je izvedena u HNK Zagreb krajem 19. stoljeća.

SUSRET S OSLOBOĐENIM SLUNJEM (II. nastavak)

(Sjećanja iz poslijeolujnog dnevnika)

Najprije odlučismo kroz Rastoke na Strmac pogledati kakvo je stanje domaćinstva mojega šogora. Neočekivano sretosmo nećaka Zdravka te ga povezemo. On nas upozori da je nesmotreno da se sami vozimo okolo. Sada smo sigurni jer imamo uniformiranu pratnju i to topničkog časnika. Prešavši gornji most ugledamo policijsku

traku sa obaveznim zaobilaskom na donjem mostu – onom „gazeli“ u mostogradnji na okuku. Iznenađeni stanemo i upitno gledamo našeg topnika, dok se on značajno smijulji. A razlog?... Imamo što i vidjeti!

Druga polovica mosta ima oko pet metara široko prekinut kolnik i pod sobom ponor od dvadesetak metara do vode Korane. Zgranuti, s nevjericom fotografiramo i tražimo objašnjenje. Naš nećak nam pripovijeda nevjerojatnu priču, o tome, kako su „hrabri Krajišnici“ bježeći, postavili na hrpu tri avionske bombe i detonacijom htjeli porušiti cijeli most. U rupetini gledamo pokidane traverze i šipke, na kojima u prepad vise ostaci rastrijeljenog betona. Bila je to, kažu preživjeli domaćini u okupiranom Slunju, tako razorna i silna detonacija, kao da bi odjednom odjeknulo sto gromova. Tomu je pripomogao i sam trokraki kanjon.

Eksplozija i nije imala naročit učinak za sam most, koliko

se sve odrazilo na okolicu. Dijelovi asfalta, betona i željeza frcali su na sve strane daleko u visinu, što se najbolje vidjelo na kućama i mlinicama po cijelim Rastokama. Svi krovovi su ostali bez crijevova i šindre. Stakla na prozorima potpuno su

uništena, čak i na tristo metara udaljenim kućama po „ivicama“ kanjona. Ipak, najviše su stradale mlinice i kuće pored samog mosta. Njima se urušila i krovna konstrukcija. Iako je vojska već postavila pontonske nosače kao prenosnicu za tenkove i kamione, ipak moramo kroz Rastoke na stari most. Njega nisu imali vremena rušiti. Zaustavismo se pred njime i idemo u njegovo razgledavanje.

Sve je to groza gledati. Svojevremeno su srušili i potpuno maknuli skukanovu „ustašku“ kuću te sve one mlinice do

kuće Val'nih. Kako bi zaštitili barem nešto od onoga što su za-
tekli, naši ratnici (domaćini), već sada pokušavaju na svojim
kućama krpiti krovove na razne načine, daskama, crijepom,
ceradama i polivinilom.

Nakon toga odlazimo na Strmac i gledamo pod sobom pa-
noramu porušenih Rastoka. Vidimo sva ona jezercica, brzace,
slapiće te slapove „Vilinu“ kosu i „Buk“ sa odvaljenom groma-
dom „tufa“, preko kojih se žuboreći i bučeći Slunjčica pretače
u Koranu. Pokušavamo što detaljnije ocijeniti stanje. „Bože...
kakova pustoš!“ Tek se odavde vidi pravi učinak detonacije.
Domaćinstvo Jos'ce Rožnega do temelja je porušeno, a Moć
anova kuća štrliji „na'ero“ (nakrivo, nagnuto) „k'o babji zub“.
Izgleda, da su Holjevci, Petrovići, Žalci i Jarebi bolje prošli.
Koliko možemo vidjeti kroz drveće, kuće im izgledaju čitave.

Polako se osvrćemo na našu stranu – naselje na strmcu.
Ne vidimo kuću Kate Braj'ne, koja je izgorjela još 1991. I ov-
dje manjkaju crijepovi na krovovima. Zdravko nas odvodi u
svoju kuću. Ulazna vrata su zakrpana i „doštukljana“ nekim

improviziranim materijalom jer su originalna, kao i vanjski pro-
zori, još 1991. godine „dobili noge“. Unutrašnja vrata su pra-
vovremeno sakrili među drva, ali su ih ipak pridošlice pronašli
i montirali. Na žalost, njima su od detonacije stradala stakla.
U donjim su prostorijama stanari iz Bosne držali raznu stoku,
a „đubar“ kidali kroz prozore. Svoju su potrebu vršili pored
školjke jer se ona usred mraza začepila i pukla. Staroj drvenoj
kući više nema pomoći. Krov već duže vrijeme prokišnjava,
a pokućstvo je uništeno još onda, kada su po kućama neki
prekopavali stvari tražeći što god vrijednoga. Pri tome su po
tlu su razbacali stvari iz ormara. Pošto su posteljina, odjeća
a, madraci, jastuci i drugo bili razbacani posvuda, sada ho-
damo po mokrim, trulim i pljesnivim naslagama. Ne možemo
više izdržati smrad gnjileži i bježimo van.

Oko staje vidimo piliće i kokoši, kojima se očito, hrane luta-
jući psi i mačke. Primjećujemo, da još uvijek, i nakon petnaest
dana po Oluji, ne vidimo ptice, a nema ni ptičjeg pjeva. De-
tonacija ih je otjerala u šume. Susjedne kuće su puste pa iz
obzirnosti ne odlazimo do njih. I one su jako oštećene.

Previše smo toga vidjeli što nas je rastužilo i teško će biti
to opet dovesti u red za normalan život. Izgleda, da su obi-
tavaljeli neočekivano i brzo napustili prebivalište, ostavljajući
smeće i otpad oko kuća, kao da su naslućivali da neće dugo
koristiti „gostoprimstvo“.

Odlazimo slomljeni dojmovima. Obećali smo popodne
sudjelovati i u akciji čišćenja crkvenog prostora za sutrašnju
službu Božju. Njoj će vjerojatno prisustvovati i prognanici, koji
će doći pogledati svoja već srušena i zapaljena ognjišta.

Nastavlja se!

Milan Vlašić

POVEZIVANJE GOSPODARSTVENIKA U OKVIRU HKDM

Kako pro-
vesti u praksu
ideju o širem
povezivanju
poslovnih ljudi
hrvatskih ko-
rijena s ciljem
jačanja poslov-
ne suradnje, bila je osnovna tema prvog razgovora s gospo-
darstvenicima Hrvatima s našeg područja održanog 12. stu-
denog o.g. na Konzulatu na inicijativu predsjednika HKDM
Josipa Kelemena i uz podršku počasnog konzula Prof. Dr.
Šime Ivanjka.

Osim pred-
sjednika i
p o č a s n o g
konzula raz-
govoru su
nazočili Željko
Vidović, Andri-
ja Topić, Stipe
M u d r a ž i j a ,
Ivan Šošarić,
Ivan Žilić, Željko Kosanović, Marijan Maček i Petar Lisjak.

Nazočni gospodarstvenici podržali su pokrenutu inicija-

ativu ocijenivši,
da bi razmje-
na mišljenja,
informacija i
poduzetničkih
ideja svakako
bila od koristi.
U tom duhu va-
ljalo bi unutar
Društva oblikovati neku vrstu gospodarsko-poduzetničkog
forumu, koji bi se redovito sastajao i koji bi osim navedenih
aktivnosti obuhvatio i organizaciju stručnih predavanja i se-
minara

U cilju što boljeg
međusobnog upozna-
vanja i povezivanja
prihvaćena je ideja,
da se u proljeće or-
ganizira Hrvatsko-slo-
venski bal.

*Tekst i snimci:
Petar Lisjak*

PROSLAVA MARTINJA U NOVIM PROSTORIJAMA DRUŠTVA

U želji da nas se u društvu okupi što više te da nam rad i druženja budu što ugodnija i ljepša preselili smo se u nove, veće, uređenije prostorije, te u njima, 14. studenog ove godine, održali proslavu Sv. Martina te se poveselili uz čašicu mladog vina.

Okupilo se pedesetak ljudi dobre volje, koje je srdačnom dobrodošlicom pozdravio predsjednik društva, g. Josip Kelemen, a svojim dolaskom počastila nas je i gđa. Dubravka Severinski iz Veleposlaništva RH u Ljubljani, koja nas je ovom prilikom informirala o hrvatskom kao međunarodno priznatom jeziku u svijetu, službeno potvrđenim 1. rujna ove godine te nam povodom toga poklonila prelijepi plakat za postignuće i ponos našeg jezika.

I odmah mi je pala pomisao na velikog domoljuba S. S. Kranjčevića:

“O jeziku, rode, da ti pojem,
O jeziku milom tvom i mojem!”

koji nam svojim stihovima govori o ljepoti, važnosti, i snazi našeg jezika te poručuje da zborimo njime:

Ljub' si, rode, jezik iznad svega!
U njem živi, umiri za njega!
Po njemu si sve što jesi:
Svoje tijelo, udo svijeta,
Bus posebnog svoga cvijeta
U naroda silnoj smjesi.
Bez njega si bez imena,
Bez djedova, bez unuka.
U pošasti sjena puka,
U buduće niti sjena!

Uz još nekoliko mojih interpretacija, ugođaj je nježnim simfonijama upotpunila Iva Jajčević svojim nastupom na violini.

Druženje se nastavilo u vedrom raspoloženju uz bogatu trpezu i kušanju mladog vina naših ponosnih vinogradara, a za slatki kraj pobrinule su se gđa. Marija Lisjak i gđa. Anica Horvat ispekavši odlične kolače. Svi smo se složili da se Martinje organizira i slijedeće godine.

Nadam se da su nove prostorije i ovo prvo druženje u njima, pobudile pažnju i radoznalost u vama, pa se nadam, da se vidimo uskoro, na idućem druženju u društvu.

Dobro nam došli!

Dubravka Lovrec Jajčević

Božićna radost i na stolu

Božić je radosni blagdan, i to ne samo kršćana. Tradicionalno se za stolom okuplja cijela obitelj u obilju i dobrim željama.

Slastice jedna maštovitija od druge što se prenose stoljećima s koljena na koljeno - sladak su Božić pun dobrih želja za obiljem u novoj godini.

Mnogi se sjećaju ne samo darova koje jednim donosi sveti Nikola, drugima sveta Lucija, Isusek, Djed Božićnjak ili Djed Mraz, nego i crvenih jabuka božićnica te pozlaćenih oraha i drugog orašastog i sušenog voća ovješeno po granama crnogorice ili složenog po stolu, na kojem je u seoskim kućama ispod svečanog stolnjaka, kao i na podu, nerijetko bilo mnogo slame, zelene pšenice posijane na Sv. Luciju, pšeničnog zrnja u koje su poslagani novčići, svečano ukrašenih kruhova i peciva te kolača.

Kao skromna betlehemska štalica, Božić svečanim blagdanskim objedom okuplja cijelu obitelj, koja katkad, ponajprije djeca, sudjeluje i u njegovoj prethodnoj dugoj pripremi, primjerice pečenju i ukrašavanju kolača. Uvelike se - ne samo od kraja do kraja, nego od obitelji do obitelji - razlikuje počinje li se doručkom ili nakon duga spavanje tek ručkom ili se jednostavno ne prestaje sve dok se ne nastavi večerom.

Svečani objed svakako mora imati više sljedova, a među njima juhu, naravno bistru s domaćom tjesteninom, zatim pečenku, sarmu, mnogo raznovrsnih kolača. Kada je riječ o kolačima, neki će zastati na raznovrsnosti sitnih kolača,

nekoliko vrsta dizanih, a svakako orahnjači i makovnjači. Neki će, međutim, stići i do najraskošnije torte.

Ali, pečenka će neizostavno biti perad. Najčešće je po cijelome svijetu i danas to purica, ali u krajevima koji je uzgajaju, omiljene su primjerice guska i patka, ili pak pečenka od svinjetine, janjetine, divljači. Odojak, koji ruje prema naprijed - za razliku od ptice koja leti - obično je tradicija rezervirala za Novu godinu, ali sarma, inače zapovijedena na dočeku, dobrodošla je i na božićnome stolu. Uz to, podrazumijeva se obilje priloga i salata uz pečenku, a neizostavni su mlinci. Kako bi za veći broj osoba bila izdašnija, božić na se pečenka i danas često raskošno nadijeva: kestenom, bogato začinenim kruhom, palentom, povrćem...

Naravno, za takvu se jestvenu raskoš izvlače i najbolji obiteljski stolnjaci i ubrusi, porculan i kristal te ponajbolja pića, najbolje da svako prati "svoje" jelo.

O Božiću i u urbanim sredinama mnogi iz zaborava izvlače danas pomalo neuobičajena jela kao što su specijaliteti poslije tradicionalnoga seoskog kolinja - hladetina, razne domaće kobasice kuhane i pečene. Štoviše, u čestitanju, nizanju dobrih želja, darivanju i uzdarju vrlo je često i hrana dar, posebice od srca ako je riječ o domaćim proizvodima: lijepo ukrašenom kolaču, salati, bočici pekmeza, likera i sl.

Ocakljeni kuglof

Ocakljeni kuglof

Sastojci:
250 g omekšanog
maslaca
200 g šećera
1 vanilin-šećer
4 jaja
sol
400 g brašna
1 prašak za pecivo
1/8 l mlijeka
100 g mljevenih
badema
naribana kora limuna

Za ocaklinu:
1 bjelanjak
200 šećera u prahu
1/2 žličice
limunovog soka
70 g nasjeckanih
pistacija za ukras

Priprema:

Kipućim mlijekom zalijte bademe. Izmiješajte maslac s obje vrste šećera. Primiješajte jedno po jedno jaje, pa brašno, pomiješano sa solju, praškom za pecivo i bademima. Ulijte tijesto u namazan i pobrašnjen kalup. Pecite 60 minuta u pećnici, zagrijanoj na 180 stupnjeva Celzija. Za ocaklinu izmiješajte bjelanjak sa šećerom u prahu. Glatku smjesu zakiselite limunovim sokom. Zalijte na ohlađeni kuglof i pospite pistacijama.

Davor

Da je **FAUST VRANČIĆ** (Šibenik 1551-1617) hrvatski polihistor, jezikoslovac, pronalazač, diplomat, inženjer, svećenik i biskup. 1595 godine izdao petojezični rječnik (latinski, talijanski, njemački, hrvatski i mađarski) pod naslovom RJEČNIK PET NAJPLEMENITIJIH JEZIKA EVROPE sa 5000 odrednica za svaki jezik.

U drugom izdanju 1606. je rječnik proširen na češki i poljski jezik.

Da je **ANTE ŠUPUK** (Šibenik) hrvatski izumitelj, poduzetnik i političar, 1895. godine napravio prvu hidroelektranu na svijetu.

Hidroelektrana je napravljena na rijeci Krki, a u rad je puštena 28. kolovoza 1895 godine čime je Šibenik postao treći grad na planetu, koji je dobio javnu rasvjetu na izmjeničnu struju. U povijesti Šibenika ostao je zapamćen i po tome što je bio prvi od naroda izabrani gradonačelnik, a Šibenčani ga smatraju čovjekom koji je izveo njihov grad iz težačkog u moderno doba.

Kod priznanja austrijskog nadvojvode Ferdinanda Habsburškog za svog kralja 01.01.1527, hrvatsko je plemstvo zadržalo svoja prava na državotvornost za buduće generacije.

Zagrebačka katedrala

S gradnjom katedrale u Zagrebu u prijelaznom romaničko-gotičkom stilu počelo se nakon što je osnovana Zagrebačka biskupija. Gradnja je trajala dugo te je tek 1217. godine bila završena i posvećena. Uskoro je ona teško nastradala za provale Tatara (1242. god.), ali ju je već biskup Timotej (1263. - 1287.) počeo temeljito obnavljati u gotičkom stilu.

Obnova je nastavljena u 14. i 15. stoljeću. U 16. stoljeću katedrala je utvrđena zidinama i kulama, a u 17. stoljeću dobiva svoj masivan renesansni toranj. Požari i navala neprijatelja više su ju puta oštećivali, ali najteži udarac ju je zadesio u Velikom potresu 1880. godine. Nakon potresa provedena je temeljita obnova katedrale u neogotičkom stilu (1880. - 1906.), po nacrtima graditelja F. Schmidta, a gradnju je vodio Hermann Bollé. Tada je zagrebačka prvostolna crkva dobila svoj današnji oblik s dva vitka tornja, visokim krovom, novim stupovima u svetištu i oltarima koji su zamijenili one barokne iz 18. stoljeća. Umjesto starih grobnica biskupa i velikaša sagrađena je nova grobnica za zagrebačke nadbiskupe iza glavnog oltara. Uz druge velikane, tu počivaju i hrvatski mučenici Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan, čije su kosti ova-

mo prenesene 1919. godine iz Bečkog Novog Mjesta (Wiener Neu Stadt), Ivan Antun Zrinski, Eugen Kvaternik itd. U njoj su sahranjena i posljednja tri zagrebačka nadbiskupa: stožernici bl. Alojzije Stepinac, Franjo Šeper i Franjo Kuharić.

Zagrebačka katedrala